

Franz Kafka

Dagbøger

1

*Oversat og kommenteret
af Karsten Sand Iversen*

FORLAGET VANDKUNSTEN

BIND 1	Forord	7
	Første hefte	13
	Andet hefte	103
	Tredje hefte	181
	Fjerde hefte	249
	Femte hefte	315
BIND 2	Sjette hefte	383
	Syvende hefte	449
	Ottende hefte	507
	Niende hefte	581
	Mapper	611
	Tiende hefte	629
BIND 3	Ellevte hefte	679
	Tolvte hefte	749
	Rejser januar/februar 1911	835
	Rejse august/september 1911	847
	Rejse juni/juli 1912	915
	Rejse september 1913	953
	Biografisk oversigt	959
	Gade- og stednavne	965

Forord

I 1990 udkom Franz Kafkas *Tagebücher* i S. Fischer Verlags Kritische Ausgabe, 1065 statelige sider, behørigt ledsaget af et Kommentاربind på 340 sider og et Apparatbind på 445 sider. Allerede i 1991 præsenterede Sten Rasmussen sit 200 sider lange danske udvalg af dagbøgerne, »*Mit liv er en tøven før fødslen*«, Hans Reitzels Forlag. Skønt der var og er tale om en fortjenstfuld udgivelse, måtte den i sagens natur udelade meget og koncentrere sig om højdepunkter.

Enhver dagbog er et uegalt værk i stadig tilblivelse, skrevet uden tanke for komposition og afslutning, og det er (kunstner)dagbogens store værdi: den privilegerede indsigt i værkstedet. Kafkas dagbøger adskiller sig fra mere gængse ved deres dobbelte karakter. De rummer dels de forventelige personlige refleksioner og dag til dag-beskrivelser af levet liv, mennesker, bøger, trakasserier, dels, og ikke mindst, kortere og længere skønlitterære forsøg, således hele første nedskrift af »Dommen« og »Fyrbøderen«. I kraft af de få afsluttede og mange uafsluttede fortællinger (afslutning var et evigt problem for Kafka) må *Dagbøger* på en selvfølgeligere måde end de mange breve henregnes til selve Værket.

[7]

En dagbog fremstår af gode grunde ikke som en redigeret og korrekt tekst. Kritische Ausgabe er derfor omhyggelig med at gengive de håndskrevne tekster med samtlige de fejl og inkonsekvenser Kafka i skriftens hede gjorde sig skyldig i. De hører med til portrættet af den skrivende, og akribisk nidkærhed er derfor editionsfilologiens første bud.

En oversættelse af en uvægerligt fejlbehæftet tekst kan og skal ikke forpligte sig til absolut tro-skab. Valg må træffes. Man kunne principielt og konsekvent beslutte, som det er sket, at normalisere og reparere originalen eftersom oversættelsen under alle omstændigheder ikke *er* originalen. Omkostningen ved en sådan glattere tekst er den indlysende at præget af dagbog i betydelig grad udviskes. Her er valgt en mere pragmatisk fremgangsmåde som i videst muligt omfang skulle efterlade læseren med indtrykket af en dagbog med dens forkortelser, fejlstavninger, manglende franske accenter, inkonsekvente brug af tal eller talord etc. Sine steder oplyser en note om det korrekte.

Kafkas tegnsætning er langt fra fuldstændig, og hvad den angår har jeg valgt at skabe en vis konsekvens ved at bruge et (modificeret) nyt komma, fordi en gennemført ortografi vil sikre læseren mod tvivl og fejllæsninger. Jeg har yderligere, igen for at lette forståelsen, kursiveret titler på hele værker/publikationer og sat dele af værker i anførselstegn.

Optegnelsernes rækkefølge er ikke kronologisk men følger slavisk den orden hvori de optræder i Kri-

tische Ausgabe – som følger Kafkas egne hefter. Det betyder f.eks. at rejsedagbøgerne står separat efter de tolv egentlige dagbogshefter og ikke er flettet ind efter dato. Der er udførlige dateringer, og hvor der opstår bratte spring, er det anført i en note, således at læseren forholdsvis ubesværet vil kunne orientere sig. I øvrigt henvises til den biografiske oversigt sidst i tredje bind, ligesom til listen over stednavne som vil kunne hjælpe nutidens rejsende læsere til at orientere sig mellem Kafkas Prag og nutidens Praha.

Udbyttet af *Dagbøger* vil forøges væsentligt hvis læsningen ledsages af det store billedmateriale som Kafka-kenderen Klaus Wagenbach gennem et helt liv har samlet, *Franz Kafka. Billeder fra hans liv*, Forlaget Vandkunsten 2009, på dansk ved Judyta Preis og Jørgen Herman Monrad.

Forlaget Gyldendal udgav i 2008 Kafkas samlede fortællinger i bindene *Fortællinger* og *Efterladte fortællinger*, redigeret af Isak Winkel Holm og oversat af ham, Villy Sørensen og Per Øhrgaard. Heri finder man versioner af en række prosastykker hidrørende fra *Dagbøger*. Der henvises undertiden til disse bind, ligesom der citeres fra Kafkas *Breve til Milena*, Gyldendal 1969, på dansk ved Birte Svensson, og de godt 750 tætte sider *Briefe an Felice*, Fischer Verlag 1983.

Den eneste større danske behandling af Kafkas forfatterskab er Villy Sørensen, *Kafkas Digtning*, Gyldendal 1968. I erkendelse af manglen på omfat-

tende Kafka-studier i Norden skrev den svenske kritiker Torsten Ekbohm en meget anbefalelsesværdig og tilgængelig afhandling, *Den osynliga domstolen. En bok om Franz Kafka*, Natur och Kultur 2004. Udholdende tyskkyndige vil næppe finde en grundigere eller mere velskreven biografi over Kafka end Reiner Stachs tobindsværk på i alt 1400 sider, *Die Jahre der Entscheidungen* og *Die Jahre der Erkenntnis*, S. Fischer Verlag, 2004 og 2008. Max Brod, *Franz Kafka*, Arena / Fremad 1968 har særlig værdi som portræt af den unge Kafka som vidnesbyrd om et nært venskab. Brods religiøse forståelse af vennens værk forekommer derimod tvivlsom.

Jeg skylder prof. emer. Wolf Wuchterpfennig megen tak for beredvillig hjælp med dunkle gloser og elliptiske sætninger.

Karsten Sand Iversen

Første hefte

Tilskuerne stivner når toget kører forbi¹.

»Når han hele tiden spørger mig«, løsrevet fra sætningen fløj ø'et af sted som en bold på græsplænen.

Hans alvor tager livet af mig. Hovedet nede i flippen, håret ubevægeligt ordnet om kraniet, musklerne nederst på kinderne spændte på deres plads

Er skoven der endnu? Skoven var der så nogenlunde endnu. Men næppe var mit blik ti skridt borte før jeg gav op, atter indfanget af den kedelige samtale.

I den mørke skov, i den gennemvædede jordbund kunne jeg kun finde vej ved hjælp af hans hvide flip.

I Hanns Zischler funderer i *Kafka geht ins Kino*, Reinbek bei Hamburg: Rowohlt 1996, s. 15, over dette billede som mulig refleksion af en film-scene: »Kafkas optegnelse lyder

som et fjernt ekko, en litterær reminiscens af de første tiendedelssekunder af det kinematografiske Big Bang.« Kafka og vennen Max Brod var flittige biografgængere.

I drømme bad jeg danserinden Eduardova² om hun ikke nok ville danse czardas endnu en gang. Hun havde en bred stribe af skygge eller lys midt i ansigtet, mellem pandens nedre kant og hagens midte. Med den ubevidste intrigemagers afskyelige bevægelser kom der netop en og sagde at hendes tog lige straks kørte. Måden hun lyttede til meddelelsen på, gjorde det frygtelig klart for mig at hun ikke ville danse mere. »Jeg er en ond, slet kvinde, ikke sandt?« sagde hun. »Uha nej,« sagde jeg, »bestemt ikke,« og vendte mig om i en vilkårlig retning for at gå.

Forinden udsurgte jeg hende om de mange blomster der sad i hendes bælte. »De er fra alle Europas fyrster,« sagde hun. Jeg spekulerede på hvilken betydning det kunne have at disse friske blomster i danserinden Eduardovas bælte var skænket af alle Europas fyrster.

Danserinden Eduardova elsker musik og kører overalt, derfor også i sporvognen, ledsaget af to violinister som hun ofte får til at spille. Der er nemlig ikke forbud mod at spille i sporvognen hvis der spilles godt, hvis passagererne kan lide det og det ikke koster noget, at der med andre ord ikke samles ind bag-

2 Jevgenija Eduardova (1882-1960) var i maj 1909 på gæstespil i Prag sammen med den kejserlige russiske ballet i Petersborg. I et brev til Felice Bauer, 17.-18.

januar 1913, taler Kafka om sin begejstring for balletten og »en fuldkommen vild danserinde, Eduardova«. (*Briefe an Felice*, s. 254).

efter. I begyndelsen er det ganske vist lidt overraskende, og en kort tid synes alle det er upassende. Men i fuld fart, med stærk gennemtræk og i en stille gade lyder det smukt.

Danserinden Eduardova er ikke så smuk i det fri som på scenen. Den blege farve, kindbenene der spænder huden så der næppe er en stærkere bevægelse i ansigtet, den store næse – der rager op som fra en fordybning – som man ikke kan lave sjov med ved f.eks. at prøve hvor hård tippet er eller tage den let om næseryggen, vrikke den frem og tilbage og sige »Kan du så se du kommer med«, den brede figur med høj talje i alt for folderige skørter, hvem kan synes om det – hun ligner næsten en af mine tanter, en ældre dame, manges ældre tanter ser sådan ud. Disse ulemper ved Eduardova i det fri er der egentlig ingen compensation for, bortset fra de ganske gode ben, der er virkelig ikke noget der kunne give anledning til begejstring, undren eller bare respekt. Derfor har jeg også meget tit set Eduardova behandlet med en ligegyldighed som selv herrer der ellers er meget belevne, meget korrekte, ikke kunne skjule, skønt de naturligvis gjorde sig stor umage for det over for så kendt en danserinde som Eduardova trods alt var.

Min øremusling følte frisk, ru, kølig, saftig som et blad.

Det skriver jeg helt bestemt af fortvivlelse over min krop og fremtiden med denne krop.